

BẢO HUÂN

VỀ HƯU

hưởng thú điền viên

THÚY MESSEEGE
POTOMAC, MD

Từ nhỏ sinh ra và lớn lên tại Sài Gòn, tôi được che chở khỏi làn tên mũi đạn thời chiến tranh nhưng cũng sống tách rời đồng quê Việt Nam. Một vài kỷ niệm những năm bé thơ được đưa về quê chơi là cái ao tù nước đọng làm nơi tắm rửa, giặt giũ, tưới tắm, ngay cả rửa bát ăn cơm hay rửa rau củ để nấu ăn. Nước mưa hứng trong vại lớn chỉ dùng để uống hay nấu ăn, dùng thật dè sẻn tiện tận chờ mùa mưa trở lại vào năm sau.

Kỷ niệm nhà quê còn là ngọn đèn dầu tù mù thấp lên khi trời tối, là

những đàn muỗi dày đặc vo ve, những đêm vào mùng ngủ ngọt ngào đầy sợ hãi vì không có bóng đèn đêm để suốt đêm cho con bé khỏi sợ ma như ở Sài Gòn.

Suốt đời trưởng thành đi làm ở Việt Nam cũng như ở Mỹ, tôi toàn mặc áo “cổ trắng” ngồi văn phòng mát rượi mùa hè, ấm áp mùa đông. Sinh hoạt “làm vườn” ngày cuối tuần chỉ là đẩy máy cắt cỏ do ông xã đảm trách, trong khi mình ở trong nhà túi bụi dọn dẹp, giặt giũ, đi chợ, nấu ăn trong tuần. Mỗi lần hội họp cộng đồng Việt Nam cứ giương mắt phục lăn mấy bà chị khệ

nệ bê nào bầu, nào bí, nào rau má rau răm vào chia sẻ với chị em, bụng nghĩ thầm “Đào, sao mà ‘cố tật’ của người mình mạnh mẽ thế, đi đến đâu cũng trồng trọt!”

Thế rồi bỗng một hôm bừng con mắt dậy thấy cái già xồng xộc nó đã bên hông. Đã đến lúc rửa tay đóng bàn phím bước sang tuổi vàng. Tuổi hưu cho phép rảnh rỗi suốt ngày đến độ mặc cảm đầy mình. Thế là tìm dịp đi làm thiện nguyện đây đó, tham gia sinh hoạt đó đây. Ngôi trực thư viện mỗi tháng 2 ngày, đến vườn hoa công cộng phụ nhỏ cỏ trồng trọt mỗi tuần 1 lần, đi bơi,

đánh mặt chược, tham dự nhóm ăn chay, nhóm đàm thoại tiếng Pháp, nhóm khiêu vũ English Country Dance, đi xem phim, uống trà, tán gẫu cùng các ông bà hàng xóm v.v.

Trong làng già nơi tôi ở có một khu vườn trồng trọt của cộng đồng hơn 200 thửa đất, mỗi thửa độ 4m x 4m cho thuê \$35/năm để mọi người trồng trọt. Ban điều hành toàn thiện nguyện viên cung cấp nước tưới

thoải mái, gắn vòi rải rác phục vụ từng khóm độ 20 thửa vườn. Họ cũng cung cấp đủ dụng cụ cuốc xẻng, bình tưới, máy phạt cỏ dại, xe cút kít v.v. chất trong các nhà kho. Mỗi nhà kho sơn một màu xanh, đỏ, tím, vàng khác nhau, và các dụng cụ trong từng nhà kho cũng sơn cùng màu để mọi người dùng xong thì trả lại đúng màu nhà kho, không để cảnh nơi này đồ đoàn dộn cục còn nơi khác trống rỗng

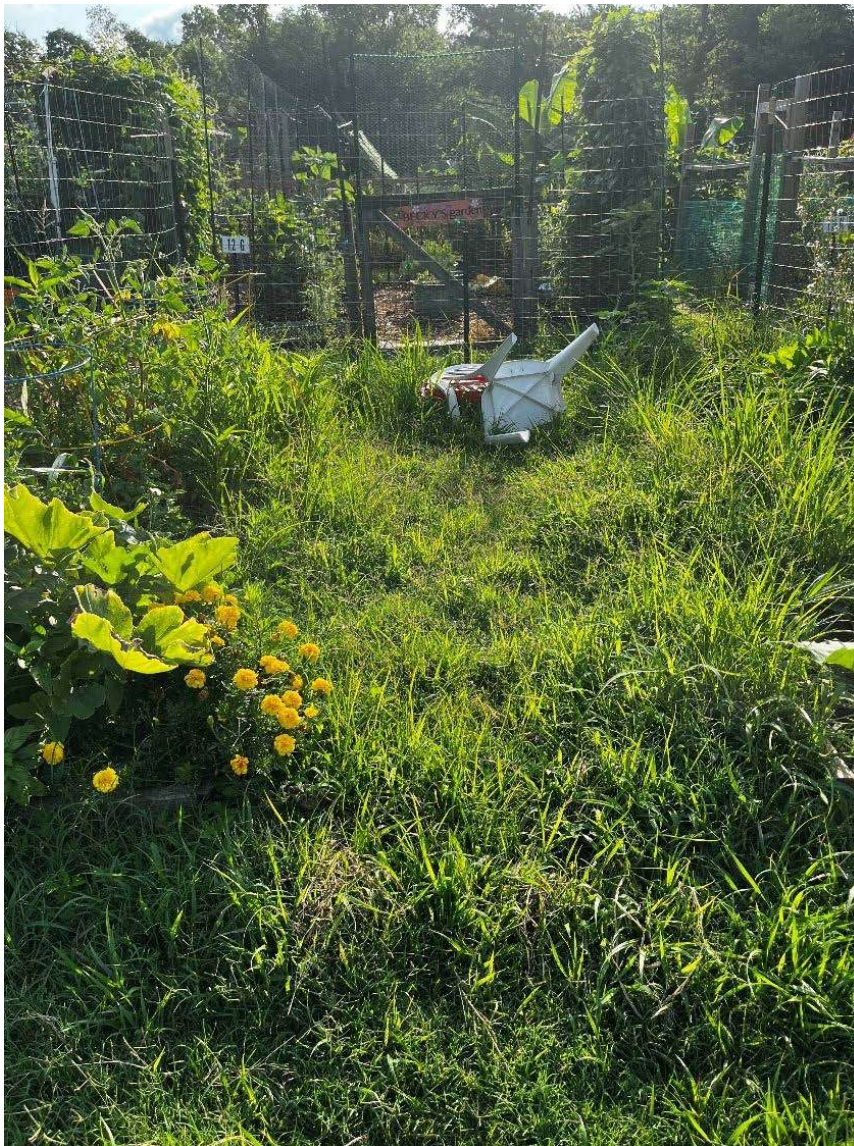
xác xơ. Chủ vườn lo rào giậu, cửa nẻo, hạt giống, phân bón, diệt cỏ. Người ta khuyến khích trồng trọt *organic*, không cho dùng *Round Up*, và phổ biến những cách diệt cỏ, trừ sâu mà không làm hại môi trường.

Sau khi thử qua đủ mọi sinh hoạt trong làng già, tôi bèn nảy ý đi làm nông một phen cho biết. Những nhà xã hội học chẳng từng khuyên ta muốn chống lão hóa và giữ cho trẻ lâu thì mỗi

năm hãy làm một việc mới lạ mà từ trước đến giờ chưa từng làm đấy sao. Thế là làm đơn, đóng tiền, và được dẫn đi xem các thửa vườn chưa có chủ rồi tự chọn một thửa cho mình.

Mảnh vườn tôi chọn trông bề bực tồi tàn, rào kẽm đã sét rỉ, cửa trống toang, hai khuôn vườn đắp cao (raised beds) đã bắt đầu lếch lác mất hình dạng vuông vắn, cỏ dại mọc tràn lan. Đây là “tiến trình biến hóa” dần trong lịch sử các thửa vườn. Những năm đầu các bác nông dân chịu khó bỏ tiền bỏ công o bế vườn tược, xây hàng rào mới, đóng khuôn vườn mới, trồng trọt ỉ xèo. Dần dà tuổi cao sức yếu, đến một lúc họ không kham nổi thì đành trả lại vườn cho ban quản lý. Lúc đó thửa vườn của họ cũng đã lão hóa theo chủ nên cũng sút tay gãy gọng mất phong độ ban đầu. Người mới nhận vườn sẽ lại kỳ công ra tay tân trang xây đắp. *Not me!* Tôi bước vào con đường làm nông đầy do dự hoài nghi nên chẳng muốn đầu tư nhiều tiền lắm của. Tới đâu hay tới đó!

Tôi chọn thửa vườn giữa khu vì nó gần vòi nước, khỏi mất công kéo vòi từ xa. Sau này mới biết đó là một lý do vô cùng thiếu cận. Nếu không được vườn có cổng có rào ngăn nắp thì ít nhất người ta cần chọn vườn ít cỏ dại, được chủ trước

Chủ đã xiù
thì vườn
cũng điu
hiu

lót tấm nhựa đen, đổ gỗ vụn lên mặt đất để ngăn cỏ. Vườn tôi cỏ mọc um tùm, lại ở chỗ trũng nên sau một cơn mưa lớn là nó biến thành “ruộng”, nước ngập đến mắt cá. Thế là món đầu tư trước tiên là đi mua đôi ủng cao su, chưa sắm sửa gì cho vườn tược cả.

Dần dà rồi cũng “vào vụ”, dù mình chưa có hành trang kiến thức hay kinh nghiệm gì sất. Quả đất xoay vần Xuân Hạ Thu Đông, chớ hòng nản nỉ mùa màng gượng lại tí chờ mình đủ thì giờ chuẩn bị. Ở khu vườn cộng đồng này họ có một tủ hạt giống để chia sẻ, ai gieo hạt rồi còn thặng dư thì để lại trong tủ cho người khác. Năm đầu tôi toàn lợi dụng lòng tốt của bá tánh, mỗi ngày ra đồng việc đầu tiên là mở tủ hạt giống chùa. Tôi không tin tưởng vào tài làm nông của mình, tự bảo nếu có 3 đồng thà mua một bó xà lách về ăn còn hơn mua một gói hạt giống xà lách, chẳng bảo đảm sẽ được ăn tí gì.

Cuối cùng thì cũng có được vài cây đậu bắp, một giàn đậu đũa, hai cây cà chua, toàn của không vốn. Bầu, bí, mướp, mồng tơi được các chị bạn cho hạt đều mất tích không xuất hiện. Ớt xanh, ớt đỏ, ớt hiểm, cà tím thấy đều bật vô âm tín. Bù lại có vô số những “khách không mời mà đến”. Ruồi nhặng, muỗi mòng, trăm giống sâu bọ

Butternut squash trong vườn nhà

thiên hình vạn trạng tôi chưa thấy mặt đặt tên cứ xuất hiện huyền thiên. Sốc, chuột diêm nhiên hấu xực công lao mồ hôi nước mắt của mình. Chúng nó ăn chán chê còn lại bao nhiêu mình hưởng.

Một ngày thấy có một dây gì giống dây bầu hay bí mà trái thon phần đầu và phình to phần đáy. Hỏi ông hàng xóm thì ông bảo trái butternut squash đấy.

- Ủa, tôi tưởng tôi trồng dưa hấu mà lại ra trái này. Nó ăn làm sao vậy ông?

- Bà về lên hỏi Google ấy. Người Ấn chúng tôi không ăn trái này, nhưng nghe nói người ta nấu soup cũng khá

ngon.

Mình về nhà nghiên cứu nấu được nồi soup ngon tuyệt vời, từ đó đam mê butternut squash luôn. Mùa đông vườn tược nghỉ ngơi thì mình tự ra chợ tìm mua butternut squash về nướng hay nấu soup. Nếu không dẫn thân vào nghề trồng trọt thì làm sao khám phá được kho tàng thực phẩm phong phú ông Trời để dành cho.

Mỗi sáng thức dậy nghĩ đến thửa vườn lại ngao ngán. Tự dưng rước của nợ vào người! Thôi thì đã lỡ phóng lao đành phải theo lao. Ngày nào trời mưa khỏi ra tưới tẩm là mừng như ngày xưa còn bé đi học gặp hôm thầy ốm được nghỉ. Máy bà hàng xóm thì

mỗi ngày mỗi ra thăm vườn không sót bữa nào, rồi bê về một giỏ đầy rau củ. Có bà khoe trong mùa trồng trọt bà không phải mua rau củ gì ở chợ cả trừ hành và tỏi. Vườn của họ xuất sắc quá, còn vườn mình công sức thì nhiều mà thu hoạch chẳng bao nhiêu. Mình lại không biết nên cứ trồng mỗi thứ một ít cho biết. Kết quả là mỗi thứ nhất được cũng một ít, rất ít, chẳng thấm vào đâu. Đậu bắp mỗi ngày hái được 2-3 trái, đậu que mỗi ngày 3-4 trái, chờ dài cổ chưa đủ một mẻ, mà chờ được kha khá thì mấy trái đầu héo queo.

Thì giờ thấm thoát trôi qua...

Đến cuối mùa đầu, bà hàng xóm thương tình cho biết bà đang làm hai thửa vườn nhưng sang năm sẽ trả lại một vì kham không nổi. Bà bảo nhỏ với tôi rằng làm đơn xin đổi ra thửa vườn của bà đi trước khi người khác “xí” mất. Từ đó tôi dọn lên “xóm nhà giàu”, ra gần đường cái và ở nơi cao ráo không bị ngập nước. Kiến thức và kinh nghiệm cũng dày thêm theo năm tháng. Nói chuyện với các bác nông dân chung quanh học được nhiều điều hữu ích. Giờ thì tôi “ngộ” được rằng đối với những hoa màu ngắn hạn như đậu que, xà lách thì hết mùa mình nhổ gốc lên rồi trồng lúa khác, cứ thế

lập lại cho đến khi trời lạnh giá không trông được nữa. Năm đầu hơi bị ngu, cứ gặt hái xong món gì là kể như dứt điểm năm đó, đợi sang năm trồng lại, ngây ngô quá! Lại có những điều vụng về ấu trĩ ngày xưa bây giờ nhớ lại mà bật cười.

Năm đầu những dây đậu dưa tôi trồng leo lên đến nóc giàn rồi thì bắt đầu vươn ra hàng rào. Từ từ chúng tạo thành

một vòm giữa giàn đậu và hàng rào, mỗi lần đi phải lom khom chui bên dưới, sợ đứng lên sẽ làm đứt dây đậu. Bây giờ, trời oi, cứ thấy dây nào vươn ra phía hàng rào là mình kéo nó vô quán lại vào giàn, từ đó cứ hiên ngang đứng thẳng đầu đội trời chân đạp đất chẳng còm ròm cóm róm chi cả, đơn giản như đang giỡn!

Điều lạ lùng nữa là năm nay mỗi sáng thức dậy

Mặc ai trồng củ trồng rau. Ta trồng hoa đẹp đủ màu làm vui

Gió thổi vi vu / Vồng dưa kéo kẹt / Quên cả nhọc mệt / Hòa với thiên nhiên.

tôi háo hức pha trà uống rồi rảo bước ra vườn từ tinh mơ, không đi là... nhớ! Tình yêu thiên nhiên, sự đam mê trồng trọt đã “nhập” vào tôi lúc nào không biết. Mỗi ngày thấy một trái non lú ra, thấy một củ quả đã “tới” cho mình thò tay hái, thấy cành lá sum suê um tùm, thấy hoa tím hoa vàng, trái xanh trái đỏ, thấy bầy ong rộn ràng bay lượn hút nhụy gieo phấn, xúc đất lên thấy những con trùng ngày đêm âm thầm xới đất và nhai nát những vỏ chuối vỏ rau mình chôn xuống để biến chúng thành phân

bón, thấy nhiệm mầu chi lạ! Sau khi chăm lo vườn mình xong tôi lại tản bộ đi loanh quanh ngắm nhìn vườn người khác. Nhìn thành quả rục rục của người ta mình cũng háo hức lây.

Nhìn sơ rau trái là biết được gốc tích chủ vườn. Vườn Á Đông thì đầy bầu, bí, mướp, khổ qua, v.v. Vườn “Tây” thì có những đặc sản như zucchini, blueberries, măng tây (asparagus). Vườn Ấn Độ chuyên trồng ớt và đậu bắp. Cà chua là sản phẩm toàn cầu, vườn nào cũng có. Á Đông thực dụng, chỉ trồng những thứ nào bỏ

bụng được. Tây thì thích hào hoa phong nhã, có người thuê đất chỉ để trồng hoa thưởng lãm, lại mắc võng, bày ghế mây, che tàn lọng, trông nên thơ vô cùng. Lâu lâu bắt chuyện với chủ vườn, khen rau quả của họ vài câu là được họ hăng hái cắt một bó dúi vào tay cầm về! Ở đây không phân biệt tuổi tác, sang hèn, không thi đua quần áo sắc đẹp, mà chỉ thi đua “bé khỏe bé xinh” của vườn nhà. Những ai có thặng dư thì cứ để lại trên “bàn chia sẻ” cho người khác hưởng.

Mẹ thiên nhiên thực ra nâng đỡ hỗ trợ con người rất nhiều nên tôi chưa thấy ai thất bại toàn tập cả. Ngày xưa TV có chương trình nấu ăn “Yan Can Cook” của anh chàng người Hoa tên

Yan. Khẩu hiệu của anh khi bắt đầu và kết thúc chương trình là: “If Yan can cook, so can you!” (Nếu Yan nấu nướng được thì ai cũng nấu nướng được cả!) Bây giờ tôi có thể nhái thành “If Thúy can grow, so can you!” (Nếu Thúy trồng trọt được thì ai cũng trồng trọt được cả!)

Người ta bảo gần gũi với thiên nhiên, tự tay xới đất, tĩa cành, bẻ trái có tác dụng “chữa bệnh” (therapeutic), nhất là bệnh trầm cảm. Đúng vậy, ra vườn toàn nghe tiếng nói cười rôm rả từ đầu làng đến cuối xóm, chẳng thấy ai mặt mày ủ dột như đưa đám cả. Có những cụ ông lợm khộm, những cụ bà lưng còng mà vẫn chậm rãi xúc đất, đẩy xe thật phục lẫn. Tôi có viết một bài

phỏng vấn một bà chủ vườn cho tờ báo trong làng già này. Bà khoe đã làm vườn 16 năm nay từ ngày vợ chồng bà về hưu và dọn vào đây. Nhờ ăn rau trái sạch tự trồng mà bà vẫn khỏe mạnh ở tuổi 80. Tám mươi! Nghe bà kể mà tôi giật mình thảng thốt. Trông bà chỉ độ 70 là cùng. Chị bà làm thửa vườn cạnh tôi năm nay 86 mà vẫn nhanh nhẹn tháo vát “cày” hai thửa một lúc. Nói chuyện thêm mới biết có ít nhất 2 cụ chủ vườn sắp ăn sinh nhật 90 trong năm nay. Bí quyết trường thọ là đây chứ đâu!

Mục đích của vườn cộng đồng trong làng già này là giúp lão niên sống vui sống khỏe. Suốt mùa hè mỗi tháng đều có picnic để các nông gia khoe

cây nhà lá vườn xào nấu theo truyền thống ẩm thực của xứ mình. Ban điều hành hỗ trợ bằng những buổi thuyết trình dạy cách trồng trọt và diệt sâu bọ, hàng năm chấm giải thưởng vườn rau đẹp nhất, vườn hoa đẹp nhất v.v. Lại có giải thưởng cho “lính mới tò te” là giải thưởng cho tay mơ mới vào nghề (best new garden). Đến ngày lễ Độc Lập July 4th cả bọn xum xoe cầm bằng hiệu đi diễn hành, đầu đội hoa giấy đủ màu, tay mang giỏ đựng hoa màu trồng được để khoe.

Vì hàng năm thấy có nhiều người phải từ bỏ làm vườn do tuổi cao sức yếu nên ban điều hành chừa riêng một vài thửa vườn phục vụ các vị bô lão này. Họ dựng 4 “bàn” nhỏ trong mỗi thửa vườn, cao ngang bụng, đổ đất cho 4 nhà trồng trọt chung một thửa vườn, không phải khom lưng xuống đất. Họ lại lo dọn dẹp cỏ dại trong vườn cho các cụ, một công việc nặng nhọc và dai dẳng không bao giờ dứt. Các cụ chỉ việc lo trồng trong “khuôn” của mình thôi, được chút nào hay chút ấy. Thu hoạch nhỏ nhưng niềm vui to. Tôi nhìn thấy tương lai của mình trong đó!

Bài và hình TM (7/2024)

Mùa màng gặt hái đã xong /
Quây quần ăn uống bổ công
nhọc nhàn